

Televisiya külləvi informasiya vasitəsi olmaqla bərabər incəsənətin bir növü kimi artefakt-yayım vahidini ortaya qoyduğu üçün onun təhlili, çözümləri, istər ədəbi material-jurnalistika, dramaturgiya, istərsə də yaradıcı tərəfdən həyata keçirilməsi aydın mənzərənin meydana gəlməsinə şərait yarada bilər.

Y. Boryev televiziyaya xarakterizə edərək ona kütləvi video informasiya vasitəsi kimi digər sənətlərin ötürücüsü və məişət estetikasını cilovlanmış təssirətini uzaq məsafədən ötürə bilən yeni incəsənət növü kimi dəyərlər verməsi həyatımızda daxil olan TV-nin gerçək mahiyyətini izah etmiş olur. Onun sosial dəyərinin video və audio informasiyalığı ilə deyil, həm də şüurları müəyyən ictimai mövqeyə yönəltməkə dəyərləndirilməsi doğru hesab edilə bilər. TV-nin ifadə və təsvir vasitələri işıqlanma, nəsnələrin, qavramna rakersu, öz dili olan telemontaj, kameranın hərəkəti (operativ kamera, bir də özünəməxsus qayda) daha geniş imkanlar yaradır. Bu imkanlar operativliyi təmin etməklə bərabər ifadəlilik, bədii mükəmməllik baxımından hətta kinematografiyanı üstələyir ki, bunun bariz nümunələrinin şahidi oluruq. Ritmik axıcılıq, bir obyektə digərinə "gizlənmə" montajla sığırmaq qabiliyyəti TV-nin ifadə imkanlarını daha da artırır. TV faktograf, gerçəyə yaxın, xronikal olmaqla bərabər faktın çatdırılmasında da ifadəlilik tapmağı ilə seçilir. Ən qaynar informasiya, yaxud istə xəbər, quru fakt, yaxud xronika TV tərəfindən operator, montajçı, qrafikaçı və ya rejissor tərəfindən janr tələblərinə uyğun ifadələşdirilə bilər ki, bu da güclü emosional təsirdən xəbər verir.

Televiziya verilişlərinin

Bu "qüdrət" insan təfəkkürünü basmaqla bərabər gücünə malik olduğundan, həmçinin yeknesək ruhi əhval və ictimai şüurda ştampolar yaratmaq imkanından geniş istifadə etdiyi üçün yayım vahidlərinin estetik vektoru və bədii səviyyəsi olduqca vacib şərtidir. 1960-cı illərdən bu yöndə vurulan həyəcan təbəlləri TV-nin "qlobal xənd", zombiləşmiş insan yaradığını bəyan edirdi. Artıq XXI əsrdə yaşayan insanlar TV-nin təbiiyə edərək böyütdüyü nəsilidir. Bu nəslin istehlakından tutmuş mədəniyyətə münasibətində qədrə olan hər bir fəaliyyətini TV idarə edir. Reklamlar nə olacağı, seriallar necə yaşayacağını, yayımlanan musiqi, əyləncə, mədəni proqramlar zövqünü, mədəni-maarif, tədris təşkilatları intellektual dünyagörüşünü bəçimləndirir. TV həmçinin sosial itaət, bərabər yaşamaq, dözümlülüyə də təlqin etdiyindən integrasiya prosesini sürətləndirir. Deməli, TV əsas yənləndici, rəyayradıcı qüvvə kimi özünün ictimai məzmunu baxımından faydalı, həmçinin bədii səviyyəyə malik olmalıdır.

Bədii səviyyə bir çoxları hesab etdiyi kimi mücərrəd deyil, konkretdir və bu yöndə mübahisələr səslənsə də incəsənət növü kimi estetik prinsiplərə söykənməsi meyarlarla ölçülməsi gərəkdir. TV-nin yayım vahidinin bədii səviyyəsi onun tərkibinə daxil olan sənətlərinin bədii kamilliyi, qanunauyğunluqları, estetik vektora uyğunluğu ilə hesablanır.

TV təbiiq sənət kimi bizimlə hər gün ünsiyətdə olan, mərhəmi həmçinin evdə qavranılan incəsənət növü olduğundan onun bütün vaxtlarda "nə deməsi" mühümdür. Biz TV-yə baxanda kino və ya teatrda olduğu kimi özümlüyü "hazırlamırıq", gözəlilməzlik bizi hər bir vaxt yaxalaya bilər. Bu cəhət TV-nin mədəni mahiyyətini daha da artırır

olur. Hər gün evimizdə olduğu üçün TV-nin canlılığı, üzvülüyü, mərhəmiyyəti olduqca mühümdür. S.Eynşteyn TV yarananda orada aktorun üzünə düşən vəzifələri qeyd edəndə məhz bu cəhətləri düşünmüşdür. Axı ekranda olan kəs nə deməyindən və kimliyindən asılı olmayaraq həyatımıza gəlir. Ona görə də ora çıxan kəsin canlılığı, ruhi ünvanı, peşəkariyyəti, təbbi danışıq, basmaqla bəçimləndirilən uzaq ifadələri qavramızda iştirak edə bilər.

Y.Boryev TV-nin istedad meyarlarını qeyd edərək aşağıdakı cəhətləri göstərir: "Telesənət xadimi aktyorun, jurnalistin, rejissorun xüsusiyyətlərini birləşdirərək cəzbedici erudisiyalı insanlarla ünsiyətdə asan və təbii, reaksiyada anilik, hazırcavablıq, iti zəka, improvizəyə qadir, nəhayət vətəndaşlıq, publisistik cəhətlərinə malik olmalıdır" (1, səh. 294).

Bu baxımdan TV sahəsinin tənqidi metodologiyasında kanalın təhlili əsas yer tutur. Videokanalın keyfiyyəti, həmçinin ayrılıqda istər informasiya proqramı, istərsə də publisistik, bədii verilişlərin yaradıcı səviyyəsi təhlil obyektinə çevrilməklə təmənəzərən in yarınmasına imkan verə bilər. Mövzu və biçim burada başlıca obyekt olaraq televiziyaşüreləşmədə hədəfi seçilməli, yəlmiz bundan sonra ictimai-sosial əhəmiyyəti bərədə mülahizələrə yer verilməlidir.

Bütünlüklə videokanalda və informasiya proqramlarında publisistik mövzunun mövduqluğu, onun əhəmiyyətliyi, qaldırılan problemin yeniliyi, əhatəliliyi, əsaslandırılması, mülahizə və dəlillərin inandırıcı olması, mövzunu müzakirə edən şəxslərin peşəkariyyəti əsas aparıcı cəhət kimi ortaya çıxır və ünvanlanan tamaşaçı auditoriyasının dəqiq təyini zamanı uğur götürür. Bu daha çox informativ, integrativ, təşkilati və so-

təhlil metodologiyası

sial-pedaqoji fəaliyyətə yönəlmiş veriliş, tok-şou, imcal, sərh buraxılışlarında tələb olunan cəhətlərdir. Mövzunun mövduqluğu, onun yeniliyi, əhəmiyyəti və aktualığı TV üçün olduqca vacib şərtlərdir ki, bunların olması onun əsas üstünlüyünü azaltmış olur. Mövzu dəlillərə, mülahizələrə əsaslandırılı kimi onun çözümləri də inandırıcı, peşəkariyyətdə aparılmalıdır. Əks halda bu mövzu ətrafında gəzişmədən başqa hər bir yük daşımayaraq tamaşaçıyı maraqlandırmayacaq. Həmçinin bu tip yayımda sjet və reportajlarda hadisəlilik, informasiyalıq, mövzunun əhatəliliyi, operativliyi, orijinallığı qorunmalıdır. Bu sjet və reportaja qoyulan əsas tələb olduğundan onun çözümləri məhz bu şərtlərdə daxilində aparılmalı və istənilən verilişdə onların yeri, əhəmiyyəti diqqətdən kənarda qalmamalıdır. Sjet, yaxud reportaj özünün dramaturji modelinə malik müstəqil janr kimi verilişin tematik həllini daha da zənginləşdirərək, onun ayrılmaz hissəsinə çevrilir.

Həmçinin verilişdə ana xətt, mövzu tamlığı, düyün, telehadisənin inkişaf dinamikası və epiloqu olmalıdır. Bu TV dramaturgiyasında əməl olunması vacib olan şərtlərdir. Kompozisiya bitkinliyi, verilişin modelində asılı olmayaraq strukturun mövduqluğu tələbi öndə durur. Bir çox hallarda mozaik dramaturji quruluşa malik verilişlərdə müəllif təhkiyəsi ayrılıqda mövcud olan rubrikalarda aşımla daxil struktur malik olmadığından qarışıqlıq yaradır. Müəllif janrıdan asılı olmayaraq bütün yayım vahidlərində iştirak etməlidir. Əks halda bu bir neçə adamın ideyasız və məqsədsiz şəxslərin peşəkariyyəti əsas aparıcı cəhət kimi ortaya çıxır və ünvanlanan tamaşaçı auditoriyasının dəqiq təyini zamanı uğur götürür. Bu daha çox informativ, integrativ, təşkilati və so-

sial-pedaqoji fəaliyyətə yönəlmiş veriliş, tok-şou, imcal, sərh buraxılışlarında tələb olunan cəhətlərdir. Mövzunun mövduqluğu, onun yeniliyi, əhəmiyyəti və aktualığı TV üçün olduqca vacib şərtlərdir ki, bunların olması onun əsas üstünlüyünü azaltmış olur. Mövzu dəlillərə, mülahizələrə əsaslandırılı kimi onun çözümləri də inandırıcı, peşəkariyyətdə aparılmalıdır. Əks halda bu mövzu ətrafında gəzişmədən başqa hər bir yük daşımayaraq tamaşaçıyı maraqlandırmayacaq. Həmçinin bu tip yayımda sjet və reportajlarda hadisəlilik, informasiyalıq, mövzunun əhatəliliyi, operativliyi, orijinallığı qorunmalıdır. Bu sjet və reportaja qoyulan əsas tələb olduğundan onun çözümləri məhz bu şərtlərdə daxilində aparılmalı və istənilən verilişdə onların yeri, əhəmiyyəti diqqətdən kənarda qalmamalıdır. Sjet, yaxud reportaj özünün dramaturji modelinə malik müstəqil janr kimi verilişin tematik həllini daha da zənginləşdirərək, onun ayrılmaz hissəsinə çevrilir.

Bədii həllin təhlili zamanı sənətşünaslığın metodlarından istifadə edərək bitkin ekran əsəri kimi yanaşma daha dəqiq, elmi olardı. Ona görə də bu zaman estetik prinsiplər öndə qəkiləndirilməlidir. Lakin TV spesifikliyi də unudulmayaraq onun kütləvi istehlakı üçün hesablanması da nəzərə alınmalıdır. Kütləvi, hamı üçün əlçatan olması onun dilini bəsit, anlaşılqı edir. Lakin bu zaman bədii dəyərlər unudulmamalı və zövqsüzlüyün meydana gəlməsinin qarşısı alınmalıdır.

Materialın çatdırılma formasının maraqlılığını, TV-nin bütünlükdə dəqiq kompozisiya quruluşu onu fərqləndirən şərtlərdəndir. Kompozisiyada mövduqluğa, bitkinliyə nail olmaq yaradıcı həyətin üzünə düşən başlıca vəzifə olmaqla bərabər TV rəhbərliyinin qorunmalı olduğu məsələlərdəndir. Təhlil zamanı materialın təqdimatında işlədilən fəndlər, yenilikçi axtarılar, fərqlənən cəhdləri əsas götürülməli, kom-

Elçin Əlibəyli, sənətşünaslıq namizədi

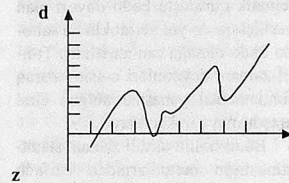
pozisiya vəhdəti çözümləri hədəfi seçilməlidir. Bu zaman mövzunun açılışında obrazlılıq, dramaturji gedişlər, ifadə vasitələrinin-təsvir, səs, musiqi seçilməsi, onların üzvi vəhdətdə olması, rejissor həllində yenilikçilik, əsas ideyaya diqqətin yönəldilmə dəyərləri, tamaşaçı marağını mövduqluq ələ etmə səviyyəsi nəzərə alınmalıdır.

Teleyayımın işini keyfiyyətli edən yeni element və yaradıcı fəndlər, çəkiliş texnikası, işq-rəng həlli, xüsusi effektlərdən istifadə kimi vacib olan cəhətlər təhlil zamanı müqayisəli şəkilə çözülməlidir. Bu gün dünya teleyayım sənəyi keyfiyyətli yaranımdan və inkişaf illərindən köklü şəkilə seçilir, texniki yeniliklər durmadan təbiiq olunur. İstər estetik tərtibat zamanı, istərsə də çəkiliş texnikasında ən müasir yeniliklərin istifadə olunması çoxkanallı rəqəbat mühtidən geri qalmamaq, görüntü həllinin müasir və daha kamill, plastik olması ilə öndə keçmək marağı ilə izah olunur. Azərbaycan teleməkanında bu texniki nailiyyətlərə rast gəlinməyə də müasirlik axtarıları ləng də olsa gedir. Başlıca səbəb kimi TV kommersiyasının durumu və telesənəyin inkişaf dinamikası göstərilməlidir. Lakin çağdaş teleməkanımızda müasirlik axtarışında olan verilişlərə rast gəlinir və təhlil zamanı yerli teleməkanın durumu nəzərə alınmaqla yanaşım doğru münasibət olardı. Obyektivlik naminə deyilməlidir ki, ölkə yayımçıları dünya praktikasının ən maraqlı layihələrinin təbiiqinə çalışırlar. "Milyonçu", "Zəif bənd" kimi verilişlər şirkətin qoyduğu tələblər əsasında hazırlanır, lakin sponsor və reklam vericilərin müqayisədə cüzi görünən bütçələri bir çox iri miqyaslı layihələrdə yeni texniki, estetik fəndləri təbiiq etməyə imkan vermir. Bu baxımdan "Yeni ulduz", "Qəfəs", "Maşın" və s. kimi layihələr analogi verilişlərlə müqayisədə bir qədər solğun görünür. Ona görə də təhlil zamanı bu tip verilişləri hətta qonşu

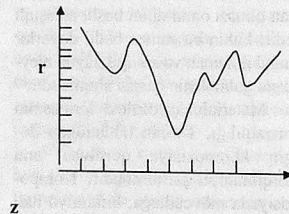
Türkiyə, Rusiya ilə müqaisə etmək obyektivlikdən uzaq yanaşmaya götürüb çıxara bilər. Bir vacib şərt bu cür layihələrin həyata keçirilməsində peşəkar personalın mövcud olmasıdır. Ölkəmizdə çeşidli və gərəklili müəxəssis hazırlığının olmaması özfealiyyətə rəvac verir ki, bu da yayımı solğunlaşdırmaqla nəticələnir. Türkiyə televiziyaçıları Avropa ölkələrində təhsil almış müəxəssislərin cəlb olunması yolu ilə 90-cı illərin əvvəlindən yeni teleyaradıcılığın açılması mümkün oldu. Həmçinin Rusiya təhsil müəssisələrinin və tele yayım şirkətlərinin xarici ölkələrlə tez inteqrasiyaya girməsi yolu ilə cəmiyyəti bir neçə ilə bu məsələnin gündəlikdən çıxarılmasına nail olmuşlar. Ona görə də təhlil zamanı bədii-yaradıcı səviyyənin müəyyənlişməsində bu vacib şərt göz önünə alınmalıdır.

Ekran əsərinin keyfiyyət göstəricisinə iştirakçıların psixoloji hazırlığı, öyrəncəlik dərəcəsi, ünsiyyət ab-havası, yeni təbiilik, xeyrixahlıq, mərhəmətlik, hazırcavablılıq, ünsiyyətə asan girməsi kimi amillər əsas yer tutur. Təhlil zamanı iştirakçının, istərsə də verilmiş iştirakçının bu tələblərə əməl etmə səviyyəsinin nəzərə alınması mütləqdir. Həmçinin onların ekran vaxtını duymaları, ondan səmərəli istifadə etmələri keyfiyyəti yüksəldən cəhət kimi qeyd olunmalıdır. TV bolluğunda hər dəqiqə əhəmiyyətli və tamaşaçı onun vaxtının alınmadığını, hazırlıqsız, yaxud gərginlik, efiiridolurma naminə uzanmaların baş verdiyini duyunca bu veriləndən yaxa qurtarmağa çalışır. Ona görə də yaradıcı heyət strukturu tərtib etdikdə onu zaman bölgüsü əsasında aparması vacibdir. Klassik verilmiş modelindən tutmuş, əvvəlcədən qurulmuş gözəlliklər və hətta gerçək baş verənlərin vaxtı dəqiq təyin olunmalıdır. İstər rejissor, aparıcı, istərsə də prodüser istənilən "uzanma" yaxud cansızlıq yaradan halları çeyrik aradan qaldırmaq üçün ehtiyat "hadisələrlə" silahlanmalıdır. Bu Qərbi və Amerika televiziyaçıları

adi haldır. Hətta bir çox tok-şou, verilişlərdə gedişat anı reytingin göstəriciləri üzərində qurulur. Bu zaman baxımlılığı qorumaq üçün edilən fəndlər TV peşəkarlığının ayrılmasından nəzərə alınmaqla dəqiq cədvəllər şəklində verilməsi vacibdir. Aşağıdakı cədvəllərdə yayımın zamana görə dinamikası və zamana görə reytingin hesablanması qaydası göstərilir. Bu cədvəllər hər bir veriliş üçün tərtib olunmaqla onun yaradıcı durumunu və tamaşaçının zamana görə baxma marağını öyrənərək bunları üçün tərtib edilir.

Bu cədvəldə d-dinamika, z-zamanı işarə edir və verilmiş zamana görə dinamik inkişafını, eniş mənzərəsini görmək üçün tərtib edilir.

Bu cədvəldə r-reyting, z-zamanı işarə edir və verilmiş zamana görə reyting göstəricisinin inkişafı, eniş mənzərəsini görmək üçün tərtib edilir. (Qeyd: Reklam zamanı reytingin aşağı düşməsi nəzərə alınır.) Keyfiyyətli veriliş onun dekorun-

dan başlayır fikri bir çoxları tərəfindən ciddiyyə alınmasa da gerçək bunu təsdiq edir. Hər hansısa yayım vahidi üçün qurulan studiya, bədii-dekor tərtibatı, tematikaya aidiyyəti və kanalın ümumi estetik simasına uyğunluğu mühüm keyfiyyət göstəricisidir. Səhnəqrafıya TV-nin teatrın götürdüyü cəhətlərdən biridir. Teatr tərtibatının səhnliliyi, obrazlılığı, ideyaya bağlılığı, rejissor yozumuna xidmət etməsi mütləq olduğu kimi TV-də də dekor tərtibatı bu tələblərə cavab verməlidir. Doğrudur, bu zaman gözəllik, ekrana yatımlılıq və harmoniyanın mütləq qorunması, teatrdakı kimi obrazlılığın necə olmaması onu fərqləndirir. TV-nin kütləvililiyi, hamı üçün olması, əhval yaratması və teatrdan fərqli olaraq tamaşaçının evinə gəlməsi bu səhnliliyi artırır, inkişaf istiqamətini müəyyən etmişdir. Bir çox hallarda TV dekor tərtibatçıları studiyanın dizaynında gözəl, işıqlı görünməsi, genişlik təsəvvüratı yaratması ilə kifayətlənib ideyaya söykənmə dərəcəsinə əhəmiyyət vermirlər. Bu halda üzvlük aradan qalxır və dekor yardım etmək əvəzinə mane olur. Həmçinin fikrin vizual tamamlanması ilə bərabər dekor zövqlüü ilə də fərqlənməlidir. Dekor naminə satışda olan adi mebellərin istifadəsi, studiyanın güllərlə bəzədilməsi, yaxud restoranlarda, mebel mağazalarında verilişlərin hazırlanması kimi hallar qeyri-peşəkar, bayağı və yolverilməzdir. Bu cür bayağı özfealiyyət cəhdləri amsızlıqla tənqid olunmaq yolu ilə Azərbaycan tələməkanından uzaqlaşdırılmaldır. Ekran ifadələrində vasitələrin seçimində üslub vəhdəti, bütövlük, musiqi tərtibatında üzvlük keyfiyyətə təsir edən cəhətlər kimi təhlildə nəzərə alınmalıdır.

TV məhsulunun keyfiyyətini artıran başlıca cəhət aparıcı faktorudur ki, bir çox araşdırmaçılar onu layihənin baş tutmasının əsas şərti hesab edirlər. Aparıcı özünün obrazını dəqiq təyin edərək verilişdə rolunu düzgün müəyyənlişdirərək efiirə çıxır və adi insanlarla ünsiyyətə girir. Onun üzərinə düşən ictimai-yaradıcı

məsuliyyət böyükdür və bu dəqiq müəyyənlişməlidir.

Aparıcının uğurlu alınmasının birinci şərti obrazın dəqiq təyini və onun ana xətti aparıcı şəxsiyyətə çevrilməsidir. Spiker, sərhçi, icmalçı, moderator şoumen olmasından asılı olmayaraq görk vəhdəti (meyim, nitq, davranış tərzli) dəqiq müəyyən edilməlidir. Dünya TV təcrübəsi göstərir ki, bir çox aparıcıların artıq formalaşmış ictimai-rəy əsasında bircimcə uyğun layihələr yaradılır və bu böyük uğurlar gətirir. Həmçinin onlar artıq neçə illərdir ki, TV-nin yaratdığı bütövlərə və ictimai rəyə nüfuz etmək gücünə malik xadimlərə çevrilmişlər. Televiziya əsrinin bu "bütövlərinin" bir çox siyasi, təleyüklü məsələlərin həllində fəal iştirak etmələri onların qazandıqları inam, etibar, güvəncə bağlıdır. Aparıcı xarizması olduqca vacibdir və bundan məhrum olanların TV karyerası çox qısa zaman içində yox olmuşdur. Xarizma insan şüurunu manipulyasiya etmək gücündə olduğu üçün ona malik aparıcının ictimai rəy təsiri əvəzsizdir. "Xarizma"-televizor qarşısında öyləşən bir çox adamların onun təqdim etdiyi ilə gözəlliklərinin üst-üstə düşməsi və düşməməsindən asılı olaraq "ekranda olan adamla" kommunikativ ünsiyyətə girən və girməyən gözəlliklərinin öz təsirinə salmasdır" (3. səh 263).

Aparıcı üçün qoyulan şərtlərdən ən başlıcası təbiilik, mimika, ifadəlilik, emosionallıq kimi davranış məhəlləridir. Həmçinin sərbəstlik, mətləb sərbəst davranma, auditoriya ilə əlaqəyə girmək, diskussiya zamanı iştirakçılarla söhbət qurmaq, onu inkişaf etdirmək məharəti, ünsiyyət məsafəsi, yeni psixoloji kontakta gir-

mək ustalığı əsas cəhətlər kimi aparıcını fərqləndirir.

Aparıcının peşəkarlığı onun qeyri-standart vəziyyətlərdə, fəvqəladə hallarda özünü aparması, duruma uyğunlaşmaq qabiliyyəti, hadisələri nəzərdə saxlaması ilə ölçülür. Ekran vasitəsilə ünsiyyətə girən şəxsin nitq texnikası, səsinin avazı, intonasiyası, diksiyası, tempi, tələffüzü, artikulyasiyası olduqca vacibdir. Bununla yanaşı nitq mədəniyyəti, söz ehtiyatının bolluğu, kəsərliliyi, aydınlığı, anlaşılqlılığı, sadəliyi, ekran vaxtını duyması fərdi keyfiyyətlər kimi aparıcısı qoyulan tələblərdir. Onun biçimləşdirilən görkünü-imiçinin düzgünlüyü və üreyəyatımlılığı layihənin uğurunu təmin edən amildir. Təhlil metodologiyasında aparıcı və onun fərdi keyfiyyətləri ayrıca tədqiq olunmaqla ümumi nəticənin çıxardılmasında istifadə edilməlidir.

Dünya TV praktikasında videokanala və ayrılıqda verilişlərdə keyfiyyət göstəricisi təyin etmək əhəmiyyəti geniş təbiiq olunur. 100 ballıq bu sistem yolu ilə TV yayımına nəzərət edən qurumlar və yayımçı şirkətin rəhbərliyi qiymətləndirmə aparır. Deməli ki, bu əhəmiyyətli təbiiq yayım işinin keyfiyyətini artırmaqla bərabər adı qiymətləndirməni də mümkün edər ki, bu da tədqiqat işlərdə mühüm əsas ola bilər.

80-100 bal qiyməti yüksək peşəkarlıq səviyyəsində (texniki və yaradıcı) yaradılmış telekanala verilir. Məzmunun tematik bitkinliyi, üslub həllinin vəhdəti, musiqi həllinin üzvlüyü, simasının mövcudluğu ilə seçilir.

60-79 bal yaxşı peşəkar səviyyədə qurulan tematik verilişlər, yətinəcə aktual, maraqlı, mövzunu tam və bəzərlə açan, yenilikçi elementlərlə zən-

gin musiqi və quruluşlu yayıma yer verən, müstəqil bədii dəyəri olan kanala verilir. Lakin bu kanallarda bədii yaxud üslub vəhdəti ideyası tam halda həll edilməyib, tematik bitkinliyin duyulmaması, yaxud qüsurların olması bir çox hallarda ideya-bədii səviyyəyə aşağı olan materiallara yer verməsi hallarına rast gəlinir.

40-59 bal qənaətbəxş peşəkar səviyyəyə malik, reallıqdan uzaq materiallar yayan, mövzunun dərin və bəzərlə açılışından məhrum verilişlər yayımlayan yaradıcı həllə əhəmiyyəti təqdim etmədə yeknəsəklik "sıması" aydın deyil.

0-dan 39- a aşağı səviyyədə balla yayım vahidləri zəif, peşəkarlıqdan uzaq, operativ olmayan verilişlər yer verən telekanallara qiymət qoyulur. Lakin bu cür qiymətləndirilən kanallarda ayrı-ayrı hallarda yüksək səviyyəli verilişlərə də rast gəlinir.

Gəldiyimiz qənaət onu deməyə əsas verir ki, tele yayımın və ayrılıqda yayım vahidlərinin keyfiyyətini müəyyən etmək, onun həllini aparmaq olduqca əhəmiyyətlidir. Təhlil konkret cəhətlərə əsaslanaraq tam və sahələr üzərində aparılıqda dəqiq olur. Televiziya yaradıcılığının təhlil metodologiyası televiziyaşünaslıq elmi üçün vacibdir. Bununla yanaşı ictimai-mədəni təsiri, psixoloji, etik həlləri də tədqiqat zamanı nəzərə alınmalıdır. "Auditoriyaya təqdim olunan yayım məhsulunun analizi Qərbi tədqiqatçıların informasiya cəmiyyətini qiymətləndirdikləri beş əsas vektorun üzərində qurulmalıdır: texnoloji, iqtisadi, peşəkar, məkan və mədəni" (2, səh.15).

Ədəbiyyat

1. Бореев Ю. Эстетика, Москва, 2005г.
2. Варганова Е. Медиаэкономика зарубежных стран. Москва, 2003 г.
3. Матвеева Л. Аниеева Т. Мочалова Ю. Психология телевидения и коммуникации. Москва, 2000 г.
4. Муратов С. Телевизионное общение в кадре и за кадром. Москва, 2002г.
5. Полукаров В. Грановский и др. Телерадиореклама. Москва, 2004 г.
6. Пономарчук И. Искусство телевидения и радио в 21-м веке. Пенза, 2001г.
7. Телерадиоэфир. История и современность. Москва, 2005г.